

УДК 35:002.8

О. В. Червякова,

к.держ.упр., докторант кафедри регіонального управління та місцевого самоврядування ХарПІ НАДУ, м. Харків

ІНТЕГРОВАНА СИСТЕМА ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА СИСТЕМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Виділено інтегровану систему чинників впливу на самоорганізацію системи державного управління. Запропоновано методіку її використання в завданнях аналізу та синтезу стратегічних та програмно-цільових документів.

Ключові слова: державне управління, виділення, вплив, інтегрована система, самоорганізація, чинники.

O. V. Cherviakova,

Doctoral student of Regional Administration and Local Self-Government Department, KRI NAPA, PhD in Public Administration, Kharkiv

INTEGRATED FACTORS INFLUENCING THE PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM

Integrated system highlighted the factors influencing the self-organization of the public administration system. A method for use in the analysis and synthesis of strategic and program-targeted documents.

Key words: public administration, selection, influence, integrated, self-organization, factors.

Дослідження процесів самоорганізації у соціальних системах давно привертає увагу численних науковців. У той же час в Україні цей напрям досліджень розвивається не інтенсивно, особливо це стосується систем державного управління.

Метою даної статті є виділення інтегрованої системи чинників впливу на самоорганізацію системи державного управління та розроблення методіки її використання.

Серед джерел інформації в обраному напрямі дослідження використано роботи [1–5].

У попередніх працях нами було виділено загальні чинники впливу як на самоорганізацію соціальної системи, так і на функціонування та розвиток соціальної системи. Серед них ідеї, технології, ресурси, умови, діяльність суб'єкта та об'єкта управління [1].

Соціальна система розглядалась у цілому. При цьому як би випадають два важливі чинники впливу на самоорганізацію системи, пов'язані з прямим та зворотним зв'язками в цій системі. Пояснимо цю думку, для чого наведено рис. 1, де окремо виділені прямий та зворотний зв'язки між суб'єктом та об'єктом соціальної системи.

Наведений рис. 1 ілюструє відому, але дуже важливу річ – наявність у відносинах суб'єкта та об'єкта соціального управління прямого та зворотного зв'язку, що є необхідною умовою для здійснення циклів управління.

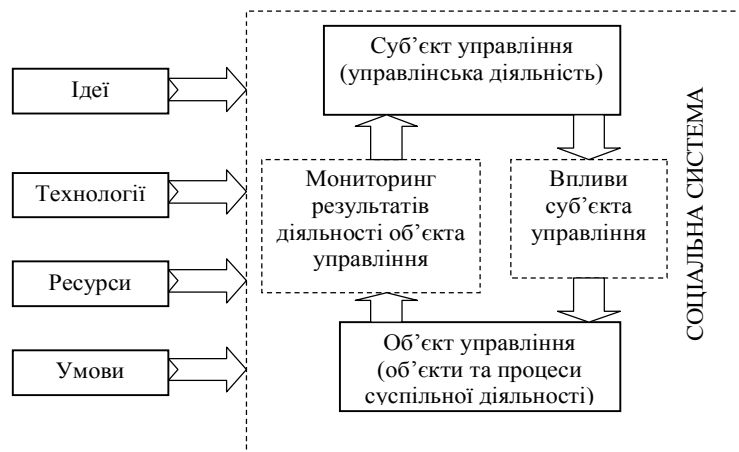

Рис. 1. Загальні чинники впливу на самоорганізацію соціальної системи

Прямий зв'язок використовується для доведення управлінських рішень суб'єкта соціального управління шляхом різноманітних форм впливу до об'єкта соціального управління.

Зворотний зв'язок є необхідною умовою для організації контролю та оцінювання за результатами здійснення управління та, зазвичай, реалізується за допомогою системи моніторингу результатів діяльності об'єкта управління.

Порушення як прямого (припинення моніторингу), так і зворотного (припинення впливів) зв'язків призводить до припинення виконання циклів управління, а, відтак, і самоорганізації соціальної системи.

Таким чином, до системи чинників впливу на самоорганізаційну спроможність соціальної системи слід також віднести чинники "моніторинг" та "впливи".

Логічно постає питання, але ж як без суб'єкта, так і без об'єкта соціального управління немає циклів управління, оскільки ці цикли відображають процеси самоорганізації соціальних систем. Таких циклів стільки, скільки виникає необхідність в управлінських впливах. Укупі вони створюють у соціальній системі, окремими елементами якої є, обстановку дисипативної самоорганізації.

Таким чином, до системи чинників впливу на самоорганізаційну спроможність соціальної системи доцільно також віднести чинники "суб'єкт управління" та "об'єкт управління".

Ми можемо запропонувати інтегровану систему чинників впливу на самоорганізаційну спроможність соціальної системи, як це показано на рис. 2. Інтегрованою вона названа нами, оскільки зазначені чинники мають один об'єкт впливу – соціальну систему, а, вірніше, її самоорганізаційну спроможність, та найкраще впливають у купі. Як вже зазначено, без частини цих чинників, які згруповані на рис. 2 з правого боку, соціальна система взагалі втрачає властивість самоорганізаційної спроможності. Інша частина чинників, що згруповані на рис. 2 зліва, безпосередньо впливають на ефективність, економічність, результативність та якість процесу самоорганізації.

Саме тому, коли йдеться про інноваційне управління, слід створити необхідні вихідні умови для цього, а також застосовувати нові ідеї, технології, ресурси (або більш ефективно використовувати старі). Це управління також стає можливим лише за умови інноваційних змін в суб'єкті та об'єкті соціального управління, в їх впливах та системі моніторингу.

Що дає виділення інтегрованої системи чинників впливу на самоорганізаційну спроможність соціальної системи?

Рис. 2. Інтегрована система чинників впливу на самоорганізаційну спроможність соціальної системи

Для політиків у сфері державного управління:

- формування державних політик з урахуванням основних чинників впливу на самоорганізаційну спроможність системи державного управління;
- розвиток політичної аналітики на основі зазначених чинників.

Для фахівців-практиків з державного управління (державних службовців):

- чітке розуміння ключових проблем державного управління;
- підвищення рівня креативності у своїй діяльності;
- врахування чинників впливу на самоорганізаційну спроможність у процесах управлінських впливів, зокрема стратегічного управління, державної політики, національного проектування, програмно-цільового проектування, планування;

– кращі розуміння та організація управлінських процесів, зокрема зворотного зв'язку між суб'єктами та об'єктами державного управління;

- розуміння важливості розроблення та застосування нових ідей, технологій; економного використання ресурсів, створення умов, необхідних для реалізації управлінських впливів.

Для освітян у сфері державного управління:

- нові знання, навички та вміння щодо самоорганізації систем державного управління;

– врахування цих чинників в навчальних програмах (освітньо-професійних програмах) підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців та президентського резерву;

- врахування цих чинників при розробці освітньо-кваліфікаційних характеристик різних категорій державних службовців;
- при підготовці та проведенні активних форм занять (тренінгів, семінарів) тощо.

Для науковців у сфері державного управління:

- об'єктивізація створення структур, інституцій та здійснення процесів державного управління;

- нові вихідні уявлення про процеси самоорганізації у соціальних системах;

- розвиток системи знань щодо самоорганізації систем державного управління.

Для громадськості:

- краще розуміння сутності державного управління;

- можливість здійснення кваліфікованого громадського контролю;

- розвиток можливостей професіоналізації демократії участі.

Як застосовувати виділену інтегровану систему чинників впливу на самоорганізаційну спроможність соціальної системи у теорії та практиці державного управління?

Для відповіді на це запитання, насамперед, звернемося до ідей роботи [2], в якій запропоновано інноваційний фільтр. Такий фільтр побудовано фактично з двох блоків: блоку відбору інформації та блоку власно виявлення ознак новизни. Можна взяти цю ідею за основу та побудувати систему відбору інформації для вирішення проблем та завдань державного управління, виходячи з елементів інтегрованої системи чинників впливу на самоорганізаційну спроможність соціальної системи, як це показано на рис. 3.

Рис. 3. Система відбору інформації для вирішення проблем та завдань державного управління на основі системи чинників впливу на самоорганізаційну спроможність системи державного управління

До елементів блоку фільтру, показаного на рис. 3, необхідно віднести:

- суб'єкт (суб'єкти) державного управління – система органів державної влади, що складають інституційне забезпечення стратегії;

- різноманіття впливів суб'єкта на об'єкт державного управління;

– об’єкт державного управління – суспільна діяльність, що включає все різноманіття суспільних сфер, галузей, відносин;

– систему моніторингу результатів реакції об’єкта державного управління на відповідні впливи суб’єкта державного управління, зокрема для організації контролю та оцінювання цих результатів;

– умови, за яких починається (вихідні) та відбувається державне управління; ідеї, на підставі яких здійснюється державне управління, що у стратегічних, державно-політичних та програмних документах, як правило, представлені метою, цілями, принципами, підходами;

– технології, що забезпечують перетворення цих ідей в очікувані результати;

– ресурси, що необхідні для реалізації впливів державного управління у суб’єкт-об’єктних державно-управлінських відносинах.

Звернемося до блоків, що показані на рис. 3.

Блок “Поле інформації” – це різноманітна інформація, що може бути використана в процесах підготовки та здійснення державного управління (чинні законодавчі та нормативно-правові акти, статистична інформація, результати прогнозів, аналітичні матеріали, положення про органи державної влади, регламенти, інструкції, результати виконаних НДР тощо).

Блок “Поле проблем та завдань” – це різноманітні проблеми та завдання, що виникають у системі державного управління. Саме з них у певний час вибирається конкретна проблема, завдання, що ситуативно та об’єктивно потребують свого вирішення. Наприклад, проблема відсутності стратегічного плану розвитку країни, регіонів, територій, суспільних сфер, галузей тощо.

Блок “Фільтр з елементами інтегрованої системи чинників впливу на самоорганізаційну спроможність системи державного управління” – це “інформаційне сито”, через яке пропускається різноманітна інформація, що може бути використана в процесах підготовки та здійснення державного управління з урахуванням конкретики обраної проблеми чи завдання. Комірками такого сита є чинники впливу на самоорганізаційну спроможність системи державного управління. Таким чином, можна передивитися та сформулювати, наприклад для стратегічного планування:

– ідеї та технології, що підходять;

– визначити необхідні ресурси;

– визначити вихідні та перспективні умови;

– визначити суб’єкти та об’єкти державного управління;

– сформулювати систему їх впливів для вирішення обраної проблеми чи завдання;

– передбачити систему моніторингу та контролю або оцінювання.

Блок “Поле відібраної та сформованої певним чином релевантної інформації” – це результат відбору та формулювання необхідної інформації щодо вирішення визначеної проблеми чи завдання. Він дозволяє далі більш професійно здійснювати управлінську діяльність, зокрема розроблення різноманітних державно-управлінських рішень (концепцій, стратегій, національних проектів, програм соціально-економічного розвитку, державних цільових програм, нормативно-правових актів тощо), оскільки вона забезпечена необхідною базовою інформацією для проектування.

Якщо йдеться про інноваційне управління, то необхідно додати на рис. 3 ще один блок між фільтром і блоком відібраної та сформованої певним чином релевантної інформації, який має відфільтрувати отриману інформацію не тільки на відповідність чинникам впливу на самоорганізаційну спроможність системи державного управління, а й на відповідність ознакам новизни, наприклад, “вперше”, “вдосконалено”, “набули подальшого розвитку”. Інноватизація державного управління потребує інноватизацію ідей, технологій, ресурсів, суб’єктів та об’єктів, впливів суб’єктів на об’єкти та системи моніторингу.

Таким чином, нами узагальнено чинники впливу на самоорганізаційну спроможність системи державного управління та запропоновано їх інтегровану систему, що складається з ідей, технологій, ресурсів, умов, суб’єктів та об’єктів державного управління, впливів цих суб’єктів на об’єкти та моніторингу результатів діяльності об’єктів. Запропоновано методiku застосування виділеної інтегрованої системи чинників впливу на самоорганізаційну спроможність системи державного управління у теорії та практиці як інформаційного фільтру для відбору релевантної інформації, необхідної для вирішення визначеної проблеми або завдання, зокрема в процесах аналізу та синтезу стратегічних, державно-політичних та програмно-цілевих документів.

Література:

1. Бакуменко В. Д. Визначення базових чинників для дослідження процесів самоорганізації в соціальних системах / В. Д. Бакуменко, О. В. Червякова, С. В. Штурхецький // Завдання державного, регіонального та муніципального управління в контексті нових реалій національного розвитку : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. / за заг. ред. В. К. Присяжнюка, В. Д. Бакуменка, Т. В. Іванової : у 2 ч. – К. : ВПЦ Академії муніципального управління, 2012. – Ч. 2. – С. 16–20.
2. Бакуменко В. Д. Особливості застосування інноваційних фільтрів у процесі пошуку евристичного змісту наукового дослідження / В. Д. Бакуменко, Ю. Г. Кальниш, О. М. Руденко // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць ДРІДУ НАДУ. – Дніпропетр., 2005. – Вип. 3 (21). – С. 12–19.
3. Бакуменко В. Д. Застосування чинника самоорганізаційної спроможності розвитку в теорії та практиці публічного управління / О. В. Червякова, В. Д. Бакуменко // Публічне управління: виклики ХХІ століття : зб. тез XIII міжнародного наукового конгресу (м. Харків, 21-22 березня 2013 р.). – Х. : Вид-во ХарР ІНАДУ “Magіstr”, 2013. – С. 13.
4. Червякова О. В. Виявлення тенденцій дисертаційних розвідок у галузі науки “державне управління” за основними напрямками зовнішнього вектора суспільних змін / О. В. Червякова // Наукові праці : наук.-метод. журн. – Вип. 190. – Т. 202. Державне управління. – Миколаїв. : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – С. 69–74.
5. Червякова О. В. Становление государственного управления в Украине как вида общественной деятельности, области науки и образовательной сферы / О. В. Червякова // Сборник материалов II Междунар. науч. форума “Власть в обществе риска: нормы, ценности, институты”. – Саратов : ИЦ “Наука”, 2013. – С. 364–369.

Надійшла до редколегії 23.03.2015 р.